Галина криниця

Над рікою нахилились
Верби кострубаті;
Поміж ними заховався
Хутірець багатий;
З-поза верб хатки біліють,
Мов в травиці гуси.
Там живе-господарює
З Галею матуся.
Народила мати доню, —
Стала ворожити:
"Ой чи буде моя Галя
Щасливою жити?"
Посадила у садочку
Червону калину:
"Рости ж, рости, калинонько,
На щастя дівчини!"
Ой виросла калинонька
Та вкрилася листом —
Гуля й Галя по садочку
В червонім намисті.
Рано й вечір калиноньку
Роса обмиває, —
Як ту пташку, удівонька,
Дочку виглядає.
Цвітуть садки, білим цвітом
Пишно повбирались, —
Всі подружки-сусідоньки
Давно покохались,
А Галина калинонька
Чогось пожовтіла:
Нема кого покохати, —
Білий світ немилий!
Рада б цвісти калинонька —
Корінь став всихати,

Ой любила б дівчинонька,
Так не дає мати:
І кохає, і шанує,
Й не зна, де подіти,
Тільки хлопцям на дитину
Не дає й глядіти.
Дума: "Дурні! не до пари
Вам такая краля!"
Та все кращої дружини
Дочці виглядала.
Хутірець опорядила,
Придане придбала,
Мов ту квітку, чорнобривку —
Галю доглядала:
І мережати навчила,
І прясти, і ткати,
Ще й черничку припросила,
Щоб вчила читати.
І розумна, й пам’ятлива
Галя кароока,
Має все чого бажає,
І сама, нівроку,
Здоровенька, веселенька
Стаником тоненька
Чорноброва, чорнокоса,
Личеньком біленька.
А очиці, мов ті зорі,
Не глядять — палають:
То примеркнуть, то займуться,
То знов погасають.
Ходить Галя по садочку,
Ходячи співає,
Пісня, наче срібний дзвоник,
По садку лунає.
Гляне Галя — скрізь так любо,

Сонечко сміється,
А в широкій річці другий
Хутір оддається.
Заспівала Галя знову,
Зразу перестала
(А в плавнях луна ще довго
Пісні докінчала,
Поки змовкла). Бідна Галя
Стоїть, заніміла,
Згасли очі, блищать сльози,
Личко побіліло:
На веселих пташенят
Галя задивилась,
В серці ж туга, мов гадюка,
Аж заворушилась.
"Ой ви, птахи голоснії,
Живете на волі,
Хоч не маєте розкоші,
Так маєте долю,
Я ж багата і вродлива,
А як гірко плачу,
Свої літа молодії
В самотині трачу.
Ой калино, калинонько,
Сестричко рідненька!
Ворожила, як садила
Тебе моя ненька.
Заворожу ще й я тепер
Про свій талан-долю:
Відгадай — глядіти буду,
Поливати вволю.
Як на той рік лист зелений
Вкриє тебе рясно,
Тоді буде моя доля
І весела, й щасна.

Як тебе усю покриє
Пишно цвіт біленький,
То тоді й моя надія
Розцвіте в серденьку.
Як на гілках ягідочки
Всі почервоніють,
То тоді нехай до мене
Старости прилинуть.
Як же всохнеш і не вважиш
На сонце й на росу,
То тоді чернеча шапка
Вкриє мою косу".
Оттак дівка ворожила,
Калину благала
Та пов’ялі листя щиро
Слізьми умивала.
Вже і осінь проминула,
А слідом хутенько
Придибала з Московщини
Бабуся старенька,
По степах в кожусі сивім
Тихо походжає
Та з мішка сніги пухові
Трусить-висипає;
А холодний лютий вітер,
Мов той вовк неситий,
Виє, скиглить, хмари в шмаття
Рве несамовито.
Заховався хутір в верби,
Наче сиротина,
Що ховає голе тіло
В подрану свитину.
Снігом вікна засліпило,
Сумно, темно в хаті —
Галя свиточку на плечі

Та й гайда гуляти!
Стане, дивиться на бабу
Снігову, ковзатись
Побіжить на мерзлу річку,
Або в сад — вітатись
З деревами. Сад глибоко
Занесло — байдуже.
Хоч зима — вчащає Галя
До калини дуже:
То в соломку обгортає,
То сніг розгортає,
То, чи пуп’янки набрякли,
Пильно розглядає.
Ой в московської бабусі
Полилися сльози,
Щука кригу розбиває,
Згинули морози.
Сад ожив. Весела Галя
Долі дожидає
Та щодень, то все частіше
В матері питає:
Як живуть на світі люди,
Як вона любила
І, як з татком побралися,
Що тоді робила?
Дивується мати дівці:
Де в неї набралось?
Ще ж дитина, а бач яке! —
Та і загадалась:
"А вже й справді моя Галя
Дівчиною стала!
Чи давно ж її, здається,
Я ще годувала?
Чи давно ж то садовила
Червону калину?

Ще, як слід, не надивилась
На свою дитину,
А вже швидко приведеться
Людям оддавати
Своє… рідне…" Нишком сумно
Заплакала мати
А старою головою
Так все міркувала:
Я ж гляділа, я ж кохала.
Що ж? — не заховала!
Що ж? — навік її до себе
Вже не прикувати,
А як трапиться людина,
Треба оддавати".
Дожидає мати пари,
А дочка любові,
Поважає мати статки,
Донька — чорні брови.
"Що ж, як так, то треба Галі
Хоч подівувати,
Других людей побачити,
Себе показати", —
Одпустила мама Галю
До рідні гуляти,
Одпускаючи, забула
Приказку давати:
Щоб на грища не ходити,
Парубків минати,
Та не слухать соловейка,
Як почне співати.
Може, й знарошне змовчала
Може, й ненароком —
Засліпили на розстанні
Сльози мамці око.
В слободі гуляє Галя

В родичів з дівками,
А за неї сварка, лайка
Поміч парубками.
Тільки ба! Слинки ковтають,
Дивлячись на Галю —
Не безпечно доступитись
До такої кралі:
І багата, і хороша,
Й має горду мати,
То гляди, що доведеться
Гарбуза придбати.
Раз примітила між других
Галя щирі очі,—
Змерк для неї день веселий
І не спляться ночі
Не вділив Бог щастя-вроди
Вбогому Миколі
Тільки й дав, що щире серце
Та незломну волю.
В карих очах його серце
Сонцем ясно сяло,
Наче блискавка в тих очах
Тверда воля грала.
І незграбний вбогий наймит
Поміж парубками
Виглядав, мов сивий сокіл
Поміж індиками.
Що ж і диво, що у Галі
Серце загорілось
І вдовівна-багатирка
З бідним полюбилась?
Слобожанам драна свита
Прикро в очі била,
А для Галі в тій свитині
Щире серце мліло.

Знав Микола, що матуся
Не оддасть за нього,
Та й задумав щось, а Галі
Не сказав нічого.
Тільки раз промовив палко:
"Коли вірно любиш,
Присягнись, що лиш моєю
Ти навіки будеш..."
Змандрував з села Микола,
Галя ждала-ждала
І до матері на хутір
Знов проситись стала.
Гарна, гарна калинонька —
Цвіт, як сніг, біліє,
А ще краще, як од ягід
Вся зачервоніє.
Гарна, гарна дівчинонька —
Рожевая квітка,
А ще краща молодиця
В червонім очіпку.
Не все ж літо калиноньці
Цвітом процвітати, —
Набридає Галі косу плести-розплітати
Сонце гріє, — калинонька
Стала наливатись, —
Дійшла дівчина до зросту,
Пора й заміж датись.
Вже і мати щось клопоче,
Рушники виймає:
Неабияких з дороги
Старостів чекає.
Вже і Галі нишком мати
Щось таке шепнула —
Як та пташка бистрокрила,
Галя в сад майнула,

Прилипає до калини,
Цілує, вітає.
Та, квітчаючись, про любі
Оченьки співає.
(Щастя — пташка легкокрила,
Тут було — й немає!) —
Коїть мати зовсім друге,
Що Галя й не знає:
Старости за рушниками
Наїхали в хату;
Мати згодна, тільки треба
В дівчини спитати.
"Пара добра буде дівці", —
Мати міркувала.
(Про Миколу Галя й слова
Мамці не сказала).
Кличуть Галю. Мов би пташка
На крильцях влетіла
В хату, — гляне: "Боже милий!" —
Та й окаменіла…
Коло неї в’ються люде,
Мати припадає,
Ні — бліда, німа, нерушна,
Наче неживая
В силу-силу розтопили
Мамчині вже сльози
Кригу серця — заридала,
Стоя на порозі,
Бідна Галя: "Мамо, мамо!
Чим я не вгодила,
Що ти мою голівоньку
В неволю втопила?
Чи вже ж тобі рідніщої
За дитину люде?
Не оддавай мене, мамо,

Бо гріх тобі буде!"
Мати вже дочку й вмовляла,
Страхала, й благала,
Тільки другого одвіту
В неї не діждала.
Мало ще, — сумная звістка
В хутір залетіла —
Мамці байжуде, а Галю
З ніг вона звалила.
Трудна Галя. Сумно мати
Сидить біля неї,
Слуха, — шепче: "Геть, гадюко!"
Не гризи моєї
Калиноньки… Ягідочки,
Як ви почорніли!..
Що це? — кряче чорний ворон…
При дорозі тіло…
Мертві очі… очі… брови…
"Це ж Микола, мати!"
Таке верзе бідна хвора,
Б’ючись по кроваті.
—— ——— ———
Видужала Галя, — тихо
В хаті походжає
Та на білу завірюху
Сумно поглядає.
Довго, довго дивилася,
Все про щось згадати
Силкувалась. Потім стала
В наймички питати:
"Як садочок? Що калина?"
"Та вчора кобила
Убралася, анахтемська
Та всю й поломила!"
Похилилась головою,

Усміхнулась Галя,
Тільки саме з того часу
Ще сумніша стала.
—— ——— ———
"Мамо, мамо! В білім світі
Вже я не жилиця:
Оддай в монастир, матусю, —
Хай буду черниця.
Буду вкупі з черничками
Тихесенько жити
І за тебе, і за себе
Господа молити".
Мати в сльози та вговори, —
Нічого не вдіє:
Мовчить дівка, тільки щодня
Сохне та марніє.
Не вблагала мати доньки,
Що маєш робити?
Її волю, як не тяжко,
Прийдеться сповнити!
Одвезла і вклад на церкву
Чималий поклала
Та, щоб Галю доглядали,
Черничок благала.
Спорожнів веселий хутір,
Соловей співає,
Дарма — в сад ніхто віконця
Вже не одчиняє!
Тільки мати, наче хмара,
Ходить по господі,
Не балака і не плаче —
Кам’яна та й годі!
Тільки ще пильніш, як перше,
Добра доглядає
Та черницям гроші возить,

Все про їх лиш дбає.
І інколи у садочок
Прийде пожуритись:
Нема Галі, ні калини, —
Та й піде молитись.
—— ——— ———
В церкві Галя походжає
Вкупі з черничками,
Вже й на крилосі співає,
Вишива шовками
В церкві пелени, завіси;
А надія тиха
Невмируща шепче: "Може,
Ще минеться лихо?
Він живий..." І Галя знову
Почала благати:
"Одкрий мені мою долю,
Одкрий, Божа мати!"
—— ——— ———
Чумаки вертали з Криму,
В Перекопі стали,
На базарі молодого
Козака пізнали:
Не свитина, — каптанина
З синього суконця,
А червоний добрий пояс
Аж горить на сонці.
Той зрадів: приємно, щиро
Земляків вітає.
Та про Галя-хуторянку
Тілько всіх питає.
Все покинув, з чумаками
В дорогу зібрався.
Їдуть тиждень, їдуть другий,
Ще один зостався.

А тут горе налетіло,
Холера спіткала.
Покинувши товариша,
Валка змандрувала.
Летить вісточка крилата
В монастир до Галі,
Що чорнявого Миколу,
Мабуть, поховали
Галя вже й не здивувалась.
Матері на світі
Вже нема. Тепер-то Галя
Знає що робити!
До ігумені старої
Слізно припадає
Та, щоб швидше постригали,
Раз-у-раз благає.
Оддала останні гроші
На церкву святую,
А собі чернечу ряску
На шапку готує.
—— —— ——
Стоять в церкві черниченьки
Чорними рядами,
Плачуть свічі восковими
Теплими сльозами.
Сумно, жалібно співають,
Мов кого ховають
Збираються. Ось і Галю
Духовная мати
Веде, мантією вкривши,
Як квочка крилами.
Дрижить Галя, шепче клятьби!
Мертвими вустами…
Мати Божа! Своє серце
Приношу до тебе

Потерзане, побитеє —
Пригорни до себе,
Навчи мене, як каятись,
Як Богу годити,
Подай силу, щоб забути
Того, що любити
Довелося нещасливо", —
Молить серцем Галя.
Вже постригли й "сестрою
Мархвою" назвали.
Заспокоїлася Галя:
Молиться, співає
Та до іменння нового
Трохи привикає.
—— —— ——
Служба в церкві. Дим пахнючий
Хмарою синіє,
Лики янголів ласкаво,
Дивляться. І мліє,
І до Бога, мов на крилах,
Серце підлітає.
Свою душу голосочком
Галя виливає.
Всі стоять, аж поніміли,
Всюди сльози сяють,
Аж ось, — хтось біжить по церкві,
Богомольців пхає,
Щоб до крилоса добитись:
"Боже милий — Галя!
Опізнився!.." —
Свята пісня
Замерла, пропала…
Ладанові сині хвилі
Ще по церкві ходять,
Зомлілую Галю з церкви

Чернички виводять.
"Мабуть, вчаділа", — Ні, горе,
Горе підкурило,
Люте горе вкрало й голос
І з ніг повалило!
Одійшла. Ще гірше стало.
"Чим я в тебе винна,
Мати Божа, що такеє
Терпіти повинна?
Загоїла було серце,
Знов воно розбилось.
Не загою вже... Пречиста,
За що прогнівилась?!
Рятуй мене, мати Божа,
Рятуй од напасті,
Не одпусти хоч нарешті
В гріх великий впасти!".
Так молилась безталанна.
Гляне, — аж Микола,
Страшний блідий перед нею.
"Опізнивсь! Ніколи
Ти не будеш вже моєю!
Прийди ж хоч проститься
Наостанці у садочок
Пізно до криниці!"
"Сатано ти! іскуситель!
Щезни, розточися!" —
Не щезає, шепче: "Галю,
Вийди, не барися!" —
Не дослухала, і вуха,
Й очі затуляє,
І до кельї, наче справді
Од чортів тікає.
Цілий день сердешна Галя
Як в смолі кипіла:

То кляла, а то душею
До його летіла.
Ось і вечір. Пішли слухать
Правило черниці.
Галя дума: "Помолюся, —
Може, до криниці
Не допустить Божа сила".
Правило кінчали
І по келіях черниці
Тихо задрімали;
Та не спиться бідолашній:
Встала до налоя,
Б’є поклони, плаче гірко,
На камінних стоя.
Гляне в книгу — свята книга
Вся вогнем палає
Скачуть букви, скачуть титли.
Що й не прочитає!
Візьме Галя в руки чотки
Та, замісто Йсуса,
Все Миколу поминає,
У янгола вуса
Чорні-чорні Миколині
Наче виростають,
Очі дивляться на неї,
Брівоньки моргають,
Його голос, його речі…
Де вже тут молитись?
Бідна зовсім одуріла —
Біжить до криниці.
Шумить трава, верба кива
Тихо головою,
Наче шепче: "Знаю, Галю,
Знаю я, з якою
Думкою ти йдеш, — вернися!"

"Ні, вже не вернуся!
Нема сили… Боже, Боже,
Я й думать боюся!"
Соловейко защебетав,
Зашуміла верба,
Ось кінь заржав за стіною —
"Не треба, не треба!"
Мов дурна, белькоче Галя —
Грішная черниця:
"Прости, Боже, гріх великий!"
Та й шубовсть в криницю!
Перелетів в сад Микола,
Мов на крилах звився,
До криниці — "Боже, Боже,
І тут опізнився!"
—— —— ——
Галас, гомін. Задзвонили
По Галину душу,
Як витягли вранці тіло
З криниці на сушу.
"Мабуть пішла по водицю
Ввечері пізненько
Та й не вдержалась, ввірвалась —
Канатик старенький", —
Так черниці міркували,
Галю поховали.
Тілько одна черниченька
Добре все те знала
Та той гріх уперше зроду
Гріхом не назвала.